

Nazwy jednostek miar stosowane przed laty na ziemiach polskich, takie jak: łokieć, stopa, kamień, miały pochodzenie rodzime. A skąd wywodzą się współczesne nazwy jednostek metrycznych, np.: metr, kilogram, amper? Dlaczego literowe oznaczenia jednostek miar raz pisze się z wielkiej litery, a innym razem z małej? Dlaczego w skali Celsjusza występuje pojęcie „stopień”, a w skali Kelvina - nie?

Od 1966 r. w Polsce obowiązuje układ SI (Międzynarodowy Układ Jednostek Miar), który został przyjęty przez wszystkie kraje świata - z wyjątkiem Stanów Zjednoczonych, Liberii i Birmy. Układ SI powstał z układu MKS, obejmującego: metr, kilogram i sekundę, do którego w drugiej połowie XX w. dołączano kolejne jednostki. W układzie SI wyróżnia się 7 jednostek podstawowych:

metr (jednostka: m) - wielkość fizyczna: długość

kilogram (kg) - masa

sekunda (s) - czas

amper (A) - natężenie prądu elektrycznego

kelwin (K) - temperatura

kandela (cd) - światłość

mol (mol) - liczność materii.

Metr to jednostka podstawowa długości w układzie SI, oznacza się ją: m. Do języka polskiego słowo metr zostało zapożyczone z języka franc. *mètre*, a pierwotnie wywodzi się z grec. *métron*, znaczącego ‘miara’.

Wyraz metr jest wieloznaczny; dawniej oznaczał również ‘nauczyciela tańca, muzyki, języków’.

Kilogram - to podstawowa jednostka masy w ukł. SI, oznaczana: kg. Kilogram to obecnie jedyna nazwa jednostki podstawowej posiadająca przedrostek „kilo-”. Kilo- jako pierwszy człon wyrazów złożonych, dodawany do jednostki miary, wywodzi się od grec. słowa *chilioi* - ‘tysiąc’. „Kilo” w jęz. pol. występuje także samodzielnie - jako skrót słowa kilogram. Natomiast drugi człon „gram” pochodzi z grec. *grámma* - ‘drobna miara wagi’.

Sekunda to jednostka czasu, obecnie oznaczana s, a do niedawna - sek. Termin sekunda pochodzi od łac. wyrażenia *pars minuta secunda* - ‘druga mała część’, a słowo *secunda* w jęz. łac. znaczyło ‘następna, najbliższa’.

Przy okazji - słowo *minuta* w języku łac. znaczy ‘mała’, a termin *minuta* - jako ‘jednostka czasu’ - pochodzi od łac. wyrażenia *pars minuta prima* - ‘pierwsza mała część’.

Amper - to jednostka podstawowa natężenia prądu elektrycznego, oznaczana wielką literą: A.

Nazwa amper pochodzi od nazwiska francuskiego fizyka i matematyka Andre Marie Ampère'a, który żył w latach: 1775-1836.

Kelwin - to jednostka temperatury w ukł. SI, oznaczana K. Skala Kelvina jest skalą termometryczną absolutną, tzn. zero w tej skali oznacza najniższą teoretycznie możliwą temperaturę, jaką może mieć ciało. Skalę i jednostkę temperatury nazwano na cześć Williama Thomsona, lorda Kelvina, dzięki któremu obliczono tę temperaturę. W przeciwieństwie do popularnej skali Celsjusza, w skali Kelvina nie używa się pojęcia „stopień”, czyli temperatura 100 stopni Celsjusza to inaczej temperatura 373,15 kelwinów. Nazwa kelwin jest nazwą pospolitą i dlatego (choć utworzono ją od nazwy własnej - nazwiska „Kelvin”) piszemy ją z małej litery.

Kandela - to jednostka światłości (natężenia) źródła światła; jednostka podstawowa w ukł. SI, oznaczana cd. Wyraz kandela pochodzi od łac. słowa candela - ‘świeca’.

Mol - to podstawowa w ukł. SI jednostka liczności materii, o symbolu mol. Wyraz mol jest skrótem słowa molekula (‘cząsteczka, drobina’), które pochodzi z nowołac. molecula, będącego zdrobnieniem od łac. moles - ‘ciężar, bryła’.

Barbara Ellwart